

Question Bank

B .A. (Part III), (Semester VI), (CBCS Pattern)

SANSKRIT (DSE), (Paper - XIII)

याज्ञवल्क्यस्मृति

Sub. Code – 75807

प्रश्न-१ योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा. (५)

१) कर्ज व्याजदर याविषयीची माहिती कोणत्या प्रकरणात येते ?

(अ)व्यवहार प्रकरण (ब) लेखाप्रकरण (क) ऋणादानप्रकरण (ड) स्तेयप्रकरण

२) कर्ज घेऊन जंगलात जाणाऱ्या ऋणीकडून किती व्याज आकारले जात असे?

(अ)तीस % (ब) वीस % (क) दहा % (ड) पाच %

३) स्त्रिया आणि पशूंच्या बाबतीत व्याज कोणते ?

(अ)संतान (ब) भूमी (क) दोन्ही (ड) यापैकी नाही

४) वस्त्ररूपी कर्जावर किती व्याज होते ?

(अ)चौपट (ब)तिप्पट (क) दुप्पट (ड) एकपट

५) सुवर्णरूपी कर्जावर किती व्याज होते ?

(अ)चौपट (ब) तिप्पट (क) दुप्पट (ड) एकपट

६) कर्जवसुली करून दिल्याबद्दल राजाने ऋणीकडून किती शुल्क घ्यावे ?

(अ)दहा % (ब) पाच % (क) दोन % (ड) एक %

७) _____धन दिल्यानंतर त्यावर व्याज वाढत नाही

(अ)ब्राह्मणाला (ब) निर्धनाला (क) राजाला (ड)

मध्यस्थाला

८) सुरापान, जुगार, वृथादान यांसाठी घेतलेले धन _____ फेडू नये

(अ)पत्नीने (ब) पुत्राने (क) वारसाने (ड) सर्व पर्याय योग्य

९) संपत्तीच्या वाटेकरांना _____ असा संस्कृत शब्द आहे

(अ) पुत्र (ब)वारस (क) रिक्थ (ड) यापैकी नाही

१०)प्रतिभूचे एकूण किती प्रकार होतात ?

(अ) एक (ब) दोन (क) तीन (ड) चार

११) धन _____ झाल्यावर आधि नष्ट होते

(अ)निमपट (ब) दुप्पट (क)चौपट (ड) दसपट

- १२) कोणतीही उपभोग्य वस्तू _____ असू शकते
 (अ) बन्धक (ब) प्रतिभूती (क) आधि (ड) यापैकी नाही
- १३) पती-पत्नी किंवा पिता-पुत्र हे _____ असू शकत नाहीत
 (अ) प्रातिभाव्य (ब) ऋणी (क) साक्ष्य (ड) यापैकी सर्व
- १४) खालीलपैकी कोण साक्षी असू शकतो?
 (अ) स्त्री (ब) बाल (क) वृद्ध (ड) तपस्वी
- १५) जाणूनही साक्ष न देणारा _____ समान पातकी असतो
 (अ) कूटसाक्षी (ब) अधमसाक्षी (क) मत साक्षी (ड) यापैकी नाही
- १६) लेखामध्ये खालीलपैकी काय लिहिले जात नाही ?
 (अ) तिथी (ब) जाती (क) गोत्र (ड) जन्मवेळ
- १७) खालीलपैकी काय दिव्य नाही ?
 (अ) तुला (ब) अग्नी (क) विष (ड) फास
- १८) क्षत्रियाला कोणते दिव्य सांगितले ?
 (अ) तुला (ब) अग्नी (क) जल (ड) विष
- १९) क्षुद्राला कोणते दिव्य सांगितले ?
 (अ) तुला (ब) अग्नी (क) जल (ड) विष
- २०) संपत्तीच्या विभाजनासंबंधीचे प्रकरण कोणते ?
 (अ) दायविभाग (ब) ऋणादान (क) लेख्य (ड) दिव्य
- २१) ज्ञानबळावर अर्जित धनात _____ चा भाग नसतो
 (अ) पुत्र (ब) पत्नी (क) जावई (ड) यापैकी नाही
- २२) सीमा निर्धारसाठी कोणते चिन्ह वापरत नाहीत ?
 (अ) उंच भूमी (ब) झाड (क) सेतु (ड) पाण्याचे प्रवाह
- २३) वेतनाविषयीचे नियम कोणत्या प्रकरणात येतात ?
 (अ) ऋणादान (ब) दंडपारुष्य (क) दायविभाग (ड) वेतनादान
- २४) वेतननिश्चितीशिवाय नोकरांकडून काम करविणाऱ्याकडून राजाने लाभाच्या किती अंश वेतन नोकरांना देवविले पाहिजे
 (अ) १० अंश (ब) २० अंश (क) ३० अंश (ड) यापैकी नाही
- २५) हरवलेला मनुष्य सापडला असता राजाला किती पण शुल्क द्यावे ?
 (अ) ४ (ब) २ (क) ५ (ड) यापैकी नाही

प्रश्न-२ खालील उताऱ्यांचे मराठीत भाषांतर करा.

(१०)

१. संन्ततिस्तु पशुस्त्रीणां रसस्याष्टगुणा परा ।
वस्त्रधान्यहिरण्यानां चतुस्त्रिद्विगुणा परा ॥
प्रपन्नं साधयन्नर्थं न वाच्यो नृपतेर्भवेत् ।
साध्यमानो नृपं गच्छन् दण्ड्यो दाप्यश्च तद्धनम् ॥
२. दीयमानं न गृहाति प्रयुक्तं यः स्वकं धनम् ।
मध्यस्थस्थापितं चेत्स्याद्वर्धते न ततः परम् ॥
अविभक्तैः कुटुंबार्थं यददणं तु कृतं भवेत् ।
दद्युस्तद्विक्थिनः प्रेते प्रोषिते वा कुटुम्बिनि ॥
३. न योषित्पतिपुत्राभ्यां न पुत्रेण कृतं पिता ।
दद्यादृते कुटुंबार्थान्न पतिः स्त्रीकृतं तथा ॥
सुराकामद्यूतकृतं दण्डशुल्कावशिष्टकम् ।
वृथादानं तथैवेह पुत्रो दद्यान्न पैतृकम् ॥
४. प्रतिपन्नं स्त्रिया देयं पत्या वा सह यत्कृतम् ।
स्वयं कृतं वा यदृणं नान्यत्स्त्री दातुमर्हति ॥
पितरि प्रोषिते प्रेते व्यसनाभिप्लुतेऽपि वा ।
पुत्रपौत्रैर्ऋणं देयं निन्हवे साक्षिभावितम् ॥
५. स्त्रीबालवृद्धकितवमतोन्मत्ताभिश्चस्तकाः ।
रङ्गावतारिपाखण्डिकूटकृद्विकलेन्द्रियाः ॥
पतिताप्तार्थसंबन्धिसहायिपुतस्कराः ।
साहसी दृष्टदोषश्च निर्धूताद्यास्त्वसाक्षिणः ॥
६. अग्निदानां च ये लोका ये च स्त्रीबालघातिनाम् ।
स तान्सर्वानवाप्नोति यः साक्ष्यमनृतं वदेत् ॥
सुकृतं यत्त्वया किञ्चिज्जन्मान्तरशतैः कृतम् ।
तत्सर्वं तस्य जानीही यं पराजयसे वृथा ॥

७. न ददाति हि यः साक्ष्यं जानन्नपि नराधमः ।
स कूटसाक्षिणां पापैस्तुल्यो दण्डेन चैव हि ॥
द्वैधै बहूनां वचनं समेषु गुणिनां तथा ।
गुणिद्वैधे तु वचनं ग्राह्यं ये गुणवत्तमाः ॥
८. यस्योचुः स्तक्षिणः सत्यां प्रतिज्ञां स जयी भवेत् ।
अन्यथावादिनो यस्य ध्रुवस्तस्य पराजयः ॥
उक्तेऽपि साक्षिभिः साक्ष्ये यदन्ये गुणवत्तमाः ।
द्विगुणा वान्यथा ब्रूयुः कूटाः स्युः पूर्वसाक्षिणः ॥
९. पृथक्पृथग्दण्डनीयाः कूटकृत्साक्षिणस्तथा ।
विवादाद्विगुणं दण्डं विवास्यो ब्राह्मणः स्मृतः ॥
यः साक्ष्यं श्रावितोऽन्येभ्यो निहनुते तत्तमोवृतः ।
स दाप्योऽष्टगुणं दण्डं ब्राह्मणं तु विवासयेत् ॥
१०. पितृद्रव्याविरोधेन यदन्यत्स्वयमर्जितम् ।
मैत्रमौद्वाहिकं चैव दायादानां न तद्भवेत् ॥
क्रमादभ्यागतं द्रव्यं हतमप्युद्धरेत्तु यः ।
दायादेभ्यो न तद्दद्याद्विद्यया लब्धमेव च ॥
११. विभागं चेत्पिता कुर्योदिच्छया विभजेत्सुतान् ।
ज्येष्ठं वा श्रेष्ठभागेन सर्वे वा स्युः समांशिनः ॥
यदि कुर्यात्समानंशान् पत्न्यः कार्याः समांशिकाः ।
न दत्तं स्त्रीधनं यासां भर्ता वा श्वशुरेण वा ॥
- १२ . शक्तस्यानीहमानस्य किञ्चिद्दत्त्वा पृथक् क्रिया ।
न्यूनाधिकविभक्तानां धर्म्यः पितृकृतः स्मृतः ॥
विभजेरनुसुताः पित्रोरुर्ध्वं रिक्थमृणं समम् ।
मातुर्दुहितरः शेषमृणात्ताभ्यः ऋतेऽन्वयः ॥
१३. भूर्या पितामहोपात्ता निबन्धो द्रव्यमेव च ।
तत्र स्यात्सदृशं स्वाम्यं पितुः पुत्रस्य चैव हि ॥
विभक्तेषु सुतो जातः सवर्णायां विभागभाक् ॥

दृश्याद्वा तद्विभागः स्यादायव्ययविशोधितात् ॥

१४. पितृमातृपतिभ्रातृ दत्तमध्यग्न्युपागतम् ।

आधिवेदनिकाद्यं च स्त्रीधनं परिकीर्तितम् ॥

बंधुदत्तं तथा शुल्कमन्वाधेयकमेव च ।

अतीतायामप्रजसि बांधवास्तद वाप्नुयुः ॥

१५. गृहीतानुक्रमाद्दाप्यो धनिनामधमर्णिकः ।

दत्त्वा तु ब्राह्मणायैव नृपतेस्तदनन्तरम् ॥

राजाधमर्णिको दाप्यः साधिताद्दशकं शतम् ।

पंचकं च शतं दाप्यः प्राप्तार्थो ह्युत्तमर्णिकः ॥

प्रश्न -३ मोठे प्रश्न

(१०)

- १) याज्ञवल्क्य यांचे जीवनचरित्र, काळ आणि ग्रंथसंपत्ती स्पष्ट करा.
- २) याज्ञवल्क्यस्मृतीमधील दायविभागातील स्त्रीधनविषयक विचार स्पष्ट करा.
- ३) याज्ञवल्क्यस्मृतीमधील व्यवहाराध्यायातील दायविभागात कथन केलेले स्त्रियांचे अधिकार कथन करा.
- ४) व्यवहाराध्यायातील ऋणादानप्रकरणामधील विषयावर चर्चा करा.
- ५) व्यवहाराध्यायातील साक्षीप्रकरणाचे महत्त्व विशद करा.
- ६) व्यवहाराध्यायातील लेख्यप्रकरणावर निबंध लिहा.
- ७) कोणत्या अपराधासाठी कोणते दिव्य करावे व ती दिव्ये किती प्रकारची आहेत ? हे दिव्यप्रकरणाच्या आधारे स्पष्ट करा.
- ८) सीमाविवादप्रकरणाच्या सहाय्याने गावाच्या, शिवेच्या वादांचे निर्णय कसे करावेत? हे कथन करा.
- ९) दायविभागातील विचार स्पष्ट करा.
- १०) स्तेय प्रकरणातील विचारांवर चर्चा करा.

प्रश्न-४ टिपा लिहा.

(१५)

१) याज्ञवल्क्यस्मृती	८) दिव्यप्रकार
२) याज्ञवल्क्य यांची भाषाशैली	९) स्थावर –जंगमसंपत्तीबाबतीतील वारसदारविषयक विचार
३) पुत्रांचे प्रकार	१०) वेतनादानाचे महत्त्व
४) साक्षीचे प्रकार	११) सीमाविवादविषयक विचार
५) गहाणप्रकार	१२) वाक्पारुष्यप्रकरणातील विषय
६) लेख्यप्रकरणाचे महत्त्व	१३) दंडपारुष्यप्रकरणातील विचार
७) ऋणादानविषयक विचार	

- १४) चोर पकडण्याचे प्रकार
- १५) स्तेयप्रकरणाचे महत्त्व
- १६) साहसप्रकरणातील विचार
- १७) याज्ञवल्क्याची ग्रंथसंपदा
- १८) स्त्रीधनविषयक विचार
- १९) दायविभाग या प्रकरणातील विषय

- २०) स्त्रियांचे अधिकार
 - २१) जामीनकीचे प्रकार
 - २२) साक्षीस्वरूप
 - २३) रोखेप्रकार
 - २४) वेतनादानविषयक विचार
 - २५) सीमाविवादनिर्णय
-